

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

שנה מ"ב

[תשפ"ז]

גליון נ"ג

בין ההקפות ליל שמיני עצרת תשל"ד לפ"ק

יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחזה דעת. מנהג ההקפות הינה גבוה מעל גבוה ומסודר ה' ליראיו, אך בפשטות אפ"ל ע"פ מאמז"ל במשנה (אבות ד, ב) מצוה גוררת מצוה, שמטבע המצוה להלהיב הלב להוסיף עוד כהנה, ולזה איתא בספח"ק תפארת שלמה (עי' ליקוטים ד"ה והיה אם, ובפר' וירא ד"ה והנה, ויעו"ע חורש"י קדושים חשמ"א) שיש מבחן לאדם לשפוט על מעשה שעשה אם היתה לרצון השי"ת כפי שחשב, או שרק הוטעה מעצת היצר לשום עבירה למצוה, והוא שידקדק על מעשהו שאחר כך, אם באה לידו מצוה אז תהיה זאת להוכחה שאף הראשונה אכן היתה מצוה בדומה לה, אבל אם אח"כ באה לידו עבירה ח"ו, סימן הוא שגם מה שקדמה לה היתה עבירה עכתד"ק. ועל משקל זה גם עולה מעלת המצוה על דברי חולין, שבמעשי המצוות ככל שירבה בהם לא יתעייף ויחלש אלא אדרבה יוסיפו לו כח ואומץ להרבות בהם עוד, משא"כ בדברי חולין ורשות שאחר שמרבה בהם אוחתו עייפות ורפיון ידיים.

וע"ז יורה מה שמקיפים הבימה עם התורה בעיגול, להראות מעלת התורה והמצוות שמכיון שהתחיל בהם יוסיף ויתמיד בהם בלי סוף, דוגמת העיגול שאין לו סוף ויכולים להקיף שוב ושוב. וזה ייאמר בכוונת המשורר האלוקי יום ליום יביע אומר, יביע מלשון מעין הנובע, שיום אחד בעסק ודיבור בתורה מביע ומוליד יום אחר כיוצא בו, ולילה אחת בתורה ללילה אחרת יחזה דעת.

ארוממך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי. הנה תכלית מדת הענוה היא שגם כשנחנן האדם במעלות ומדרגות לא יתהלך ברמות רוחא על כך, אלא יתלבש ענות חן ושפלות רוח. ואולם גם זה הקטן שאין לו במה להתגאות, אם אמנם מכיר הוא בפחיתות ערכו ואינו מתגאה במה שאין לו, האף שאין זה תכלית הענוה, מ"מ אהובה היא לפני המקום ב"ה, וכמו שקרא זקה"ק מצאנו זי"ע על כגון דא, כי לא בזה ולא שיקץ ענות עני (תהלים כב כה), והיא לגירא בעינא דשיטנא שמבקש ואורב גם על האדם השפל ונבזה לזרוק בו מחשבת התנשאות. וזהו אומרו ארוממך ה' כי דליתני, שנתת לי להכיר בדלותי וערכי האמיתי, ובוה לא שמחת אויבי הוא היצר, לי, שגם לשפל כמוני הוא אורב להביאני רגל גאווה.

א"י, שמתעלולי היצר כאשר נוכח לראות שלא הצליח להעביר את האדם על דעת קונו, או הוא אוהז דרך אחרת להביאו להתברך בלבבו על שלא שעה לפיתוי יצרו. וז"ש ארוממך ה', בקיום המצוות ובהתרחקות מן החטא, שבוה מגדלים ומרוממים כביכול ב"ה, ע"ד תנו עוז לאלקים (תהלים סח, לה), כי דליתני, ר"ל וכד בכר עם זה נתת לי לראות דלות מעשי ולא ח"י להתגאות בעבודתי, ועי"ז לא שמחת אויבי לי, שמבקש לבוא עלי בפיתויים שונים זה מזה.

א"י, עפמ"ש בספה"ק (עין אותה"ק ויקרא טו, א ד"ה א"י) דהנשמה והגוף שונאים זה לזה ומריבים מריבה גדולה, והנשמה מחכה בכל שעה מתי תגיע שעתה וזמנה להיפרד מהגוף העכור ותשוב למקור מחצבתה, ומכיון שהאדם נחלה וקרב קצו עולה שמחת הנשמה שהנה בא מועד שתשתחרר מכלאת הגוף. וז"ש ארוממך ה' כי דליתני, ר"ל שאתן שבח והודי' שהחלשת אותי והבאת יום שאלך ואשוב אל מקומי, ולא שמחת אויבי לי, שלא נתת להגוף שנוא נפשי לשמוח בכשלוני.

ה' אלקי שועתי אליך ותרפאני. ייאמר הכוונה דאמנם כאשר בקשתי על רפואתי, לא כונתי לטובת עצמי, אלא שועתי אליך למענך ה' אלוקי כדי שאהיה בריא וחזק לעבודתך, ולכן ותרפאני.

זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קדשו. יפורש ע"ד שהי' פעם אצל זקה"ק מצאנו זי"ע שנחלה והיה דחיקא ליה שעתא, והקהל היה שרוי בצער גדול, ובשב"ק כשהתפללו התפילות בצער ודאגה, הרגיש זקה"ק מגארליץ זי"ע שיעמוד אביו ממיטת חליו וישוב לאיתנו, ובחזיון זה אמר נשמת בשמחה גדולה על רפואת אביו הקדוש. וזה רמוז בדברי נעים זמירות ישראל, זמרו לה' חסידיו מלשון חסדיו, וכלומר זמרו לה' כבר משעה שהחסדים עדיין הם חסדיו וגנוזים אצלו ולא באו לעולם, וכבר אז הודו לזכר קדשו.

כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין כבי ולבוקר רנה. יש שבני אדם רואים מדת הדין שפוגעה בהם והולכים נבהלים ודאוגים על מר גורלם, ובאמת אינו אלא רחמים גמורים מאתו יתברך, רק שבקוצר השגתם אינם ממיכים לראות הדבר לאשורו עד לאחר שעה, שאז מכירים מדת טובו. וז"ש כי רגע באפו, שלזמן מה מדמים הם שיצאה עליהם הדין, אבל הנכון הוא שחיים ברצונו, שברצונו ית' רק להיטיב ולהשפיע חיים, ועל כן רק בערב ילין כבי בדמיונם המוטעה, אבל ולבוקר רנה, כאשר מכירים הם בחסד ורחמים שלו.

ואני אמרתי בשלוי כל אמום לעולם. (תענית כד:) בר' חנינא בן דוסא שהיה הולך בדרך והתחילו גשמים לירד, אמר רבש"ע כל העולם בנחת וחנינא

בצער, ופסקו, כשהגיע לביתו אמר כל העולם בצער וחנינא בנחת, והתחילו שוב לירד, ונמצינו למדים שגם כשהצדיק ביכלתו לקבל שפע לפי מה שראוי לו, מ"מ אם רואה שיצמח מזה איזה סבל להעולם אינו חפץ בה. וזה אומרו ואני אמרתי בשלוי, בשעה שיכלתי לישב בשלוח בזכותי, אמרתי כל אמוט לעולם, שלא אגרום לעולם שימוט בעקבות זאת, ומשכתי ידי מליטול את הראוי לי, והבן.

א"י עד"ו, עפמ"ש (כ"מ פה:) שרבינו הקדוש וכמה תנאים הקדושים סבלו יסורים כדי להגן על העולם. וז"ש ואני אמרתי בשלוי, היינו כאשר בקשו לתת לי שלוח והשקט, אמרתי כל אמוט לעולם, שלא אגרום להמיט אסון על העולם, ולא נתתי לבטל היסורים ממני.

ה' ברצונך העמדת להררי עוז הסתרת פניך הייתי נבהל. יש שטובת השי"ת נעלם ונסתר במעטה הדין, ובני אדם בגלל שטח עיניהם אינם מטיבים לראות חסד אל. וזהו כוונת אומרו ה' ברצונך, ר"ל כשהיה עת רצון לפניך להשפיע רחמים על בני ישראל, העמדת להררי עוז, פירוש שהעמדת להם העלם והסתר בדמות דינין תקיפין המכונים הרים, כדאיתא עה"פ (תהלים קכה, ב) ירושלים הרים סביב לה (עין שפ"ח ירח האתנים ח"א בזה, ושחורש"י בלק תשל"ג), ואני בראייתי הכוזבת אמרתי שהסתרת פניך, אבל הנכון הוא שזאת היתה לי רק בגלל שהייתי נבהל בבהלה וטירוף הדעת ובלא דעת שלא הכרתי טובתך.

א"י עד"ו, כשהקב"ה יושב על כסא רחמים וחפץ להוציא לאור משפטנו, אזי למראה עינים אוחז ביד מדת משפט, ובההיא פחדא אנו יוצאים ידי חובתנו שלא יהיה צורך להפרע ממנו בפועל. וז"ש ה' ברצונך, היינו כשהיה עת רחמים ורצון, אזי תחת שנסבול עונשים מרים על חטאתנו, העמדת להררי עוז, העמדת לנו לפנינו הנהגה של שורת הדין כנ"ל, ובוה שחשבנו שהסתרת פניך, הייתי נבהל מאימת הדין ונפטרנו מעונש.

א"י, שגם בתוך ההסתר שנסתם כל חזון, מסר הש"ת בידנו מעוז ומחסה להחזיק מעמד בגלות החל, והוא התורה הקדושה שאנוני מגנא מן היסורים ואצולי מצלי מן החטא (פוסה כא). וזהו מאמר הכתוב ה' ברצונך, כשעלתה ברצון לפניך להטות חסדך עלינו, העמדת להררי עוז, עכבת בעד שונאנו ומקטרגינו הקרויים הרים כנ"ל, עוז ע"י התורה (ע"י זכאים קטו), ועי"ז גם כאשר הסתרת פניך בגלותנו החשוכה, הייתי נבהל, מלשון בהלו גרו עלי ראשי (אויב כט, ג), שהייתי מאיר בחשכת ההסתרה.

מה בצע בדמי ברדתי אל שחת היורד עפר היגיד אמתך. יבואר ע"ד שאמרנו היום לפרש אומרינו בהושענות נתונה למכים, בהקדם הכתוב (אסתר ז, ד) ואילו

לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצר שוה בנוק המלך, דר"ל אילו היו האומות המייסרים אותנו מודים על גבורותיו שהוא אשר מסרנו בידיהם, והיה נצמח מזה איזה תועלת לכבודו ית' שיתקדש שמו בעולם, דוגמת המכר שמקבל המוכר טובת הנאה, אזי החרשתי, אבל דא עקא כי אין הצר שוה בנוק המלך, שאין הרשעים תולים את הנזק הנגרם לנו למעשי המלך, אלא מחזיקים הם הצלחתם לזכות עצמם, ואם כן על מה נתייסר לשוא, וזהו אומרנו נתונה למכים, שנתונים אנו להם בתורת מתנה שאין לו להנותן הנאה של כלום.

ו"ז ש' המשורר כלפי הישמעאלים ימ"ש מבקשי נפשנו, מה בצע בדמי ברדתי אל שחת, מה יתרון יגיע לך מזה שנוכה ונלקה על ידם, היודך עפר, האם אלו המשתחווים לעפר שברגליהם (ב"מ פו:) יודו שלך ה' הגבורה, היגיד אמתך, הלא יאמרו ידיו רמה ולא ה' פעל כל זאת, והבן.

א"י היודך עפר וגו' ע"ד זה. האם אחרי שדרך רשעים יצלח ונפול בידם ח"ו, האם יעשו כדרך שעשה אברהם אע"ה אחרי שנצח את המלכים שאמר (בראשית יח, כו) ואנכי עפר ואפר, להודות על האמת שכוחם יפה כעפר הארץ והכל הוא מעשה אלקינו, והיגיד אמתך, הלא יאמרו עוצם ידם עמדה להם.

א"י היגיד אמתך ע"ד האמור, שאפילו אם כבר יאמרו שהיית בעזרתם, היגידו זאת באמת, הלא רק בשפתם יאמרוהו ולבם רחק ממנו.

א"י היודך עפר היגיד אמתך ע"ד הנ"ל, אם ברדתי אל שחת תחליף אומתנו באומה אחרת, היודך עפר, היוכלו אלה רשעים המלאים עפריות וארציות להודות לך, והיגיד אמיתך, היוכלו להנות בתורה שנקראה אמת (ע' מגילה טו:), והבן.

משפטי ה' אמת צדקו יחדיו הנחמדים מזהב ומפז רב. י"ל כוונת המשורר להמשיך השפע ממנו ית' שבירו העושר כמה שנאמר (חגי ב, ח) לי הכסף ולי הזהב נאום ה', והעושר והכבוד מלפניך (דבה"א כט, ב), ובידו ההצלחה בתורה כמ"ש (דברים לג, ג) מימינו אש דת למו, שיתאחדו תורה וגדולה במקום אחד, כי רק כששני אלו מתאחדים נהיה הדבר שלם ומתגדל כבוד התורה בעולם, דאילו כשאיש עני ואביון שאין לו כמה להתפרנס יושב ולומד, ניתן לבטל ערך מעשיו שודאי זה שהוא בטל מן המלאכה הוגה בתורה כדי להעביר את הזמן ברבר מה ולא ישתעמם מבטלה, אך כשבעלי ממון כרכינו הקדוש ור' אלעזר בן חרסום שהיו עשירים מופלגים (יומא לה:) פונים מכל עסקיהם ושמים עיונם בתורה אז מתגדל ומתרום כבודה של תורה, ואז נוכחים ביקרת ערכה שנחמדה היא מכל הון. וזהו דבר הכתוב בהעיר חסד עליון, אימתי משפטי ה' אמת צדקו דוקא כשהם יחדיו עם עושר וגדולה, כי מתי רואים שהם נחמדים, רק כשהם באים מזהב ומפז רב, והבן.

א"י, שבא בסגנון בעד ישראל ומלין לצד עילאה ימלל, אם תבקש שתהיה לבניך חשקת התורה, אז תריק להם שפע טוב, וכשיהיה להם כל מחסורם יוכלו לעסוק בתורה"ק כדת ובראוי. וזה שנתכוין ואמר אימתי יהיו דברי תורה נחמדים על לומדי, כאשר יבואו מתוך שפע זהב ופז רב, ומתי תהיו מתוקים בפיחם, כאשר יהיה להם רוב טוב, דבש ונופת צופים.

א"י הנחמדים מזהב ומפז רב. סימן מסר ביד הלומד לדעת אם תלמודו עושה נחת רוח למעלה ושמסייעים בידו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, שאם מתפרנס בעושר וכבוד, אות היא שדבריו אהובים למעלה ולעומת זה משפיעים לו די מחסורו. וז"ש הנחמדים, היינו כשתהיה משנתו נחמד מאד למעלה, אז יהי' עמוס מזהב ומפז רב והבן.

הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה. יאמר ע"ד המעשה שזכרנו מוקה"ק מגארליץ זי"ע בעת חליית אביו שחזה מראש שיבירא, בעת שהקהל עדיין היו מוטרדים מהמצב העגום. וז"ש **הפכת מספדי**, הפכת זה שהיה למספד מר אצל כל הסובבים, למחול לי דייקא, שגלית עיני לראות מראש אחרית דבר להשרות בי מחול וחדוה, ופתחת שקי ותאזרני שמחה, שבו בזמן שאצל אחרים עדיין היתה בענין לחגור שק, כבר אורת אותי שמחה וגיל.

עוד יאמר בפסוק הנ"ל, ע"פ הנודע מדרך תלמידי הבעש"ט זיעועכ"י שהרבה יותר נקל לבטל הדינים וגזירות קשות ע"י שמחה מאשר על ידי כבי ומרירות, וכך היתה דרכם בקודש להתאזר בשמחה ובכך המשיכו ברכות וטובות, ובזה שונה מדת הקב"ה ממדת בשר ודם, שמלך בשר ודם כשרוצים להטותו כלפי חסד, לא יתקבלו לפניו אם לא יפלו לפניו בכבי וצעקה, אבל בממ"ה הקב"ה כתיב (תהלים ק, ב) עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה. וז"ש **הפכת מספדי למחול לי**, היינו שבמקום שהיה לי לקרוא לכבי ולמספד נתת לי להתמלא שמחה, ובאמצעות זאת אכן פתחת שקי ותאזרני שמחה.

גם מזדים חשוך עבדך אל ימשלו בי. יל"פ שאחר שמבקש מן השמים להצילו ולשמרו מן החטא, חוזר ומודה שבאמת אין הדבר תלוי אלא בו. וזה אומרו אמנם שאלתי ובקשתי שגם מזדים חשוך עבדך, ברם האמת הוא שכדי שאל ימשלו תלוי רק בי.

א"י גם מזדים וגו'. אפשר לפרש הכוונה לאנשים זדים שעליהם מתייחס בקשתו להנצל מהם, ואמר גם מזדים לרבות כל המתחנפים להם והנמצאים בחברתם, גם מהם חשוך עבדך, ומעתיר עוד בבקשה שאל ימשלו מאחר שהם מסתובבים בי, אצלי ובקירבתי.

א"י גם מזדים ע"ד האמור, ומוסב על הערב רב אשר לא מזרע ישראל המה, אלא נצר זרין מזדים קדמונים, שיפקד עליהם עונות אבותיהם ואל ימשלו בי.

א"י גם מזדים וגו'. כוונתו להמליץ יושר וללמד זכות, שאם חפץ אתה למנוע עבדיך הנאמנים לתורתך מן הזדים ודרכיהם המקולקלים, אזי לא תיתכן הדבר כי אם שאל ימשלו בי, שלא תתן להם ממשלה להשתלט עלי.

בין ההקפות יום שמיני עצרת תשל"ד לפ"ק

אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי וגו'. יפורש עפ"מ שאמרו (ברכות נד.) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, וכה"א (תהלים נז, יא) בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר, היינו בשתי ההנהגות של הוי"ה ושל ואלקים אהלל לשמו. וע"ז יתווננו הדברים בכאן **אברכה** את ה' בכל עת, בכל העתים והמצבים תמיד תהלתו בפי, ושוב אמר בהוי" תהלהל נפשי ישמעו עניים וישמחו, היינו כי יש עוד שתהלתו בפי בזמן שכבר נהפך הדין לרחמים, אמנם נעלם דבר מעיני הקהל ורק זכי הראות יודעים עליה, וכההיא עובדא שהזכרנו אמש מזקה"ק מגארליץ זי"ע שנתן שבח והודי' כאשר הזה שתעלה לו לאביו הקדוש תרופה בעת שהעולם עוד היו טרודים בחלייתו. והוה המכוון בהוי" תהלהל נפשי על מדת הרחמים אשר כעת טרם נתוודע להחמון ורק כאשר ישמעו עניים בעתיד או ישמחו, ולכך אפיל תחינתי שתמהר גדולה ותחיש ישועה, ואז תהיה גדלו לה' אתי שיצטרפו אף הם אתי להודות לו ונרוממה שמו יחדיו, והבן.

דרשתי את ה' וענני ומכל מגורותי הצילני. כשרואה אדם איזה צרה מתרגשת לבוא עליו, והוא ממחר לבוא בתפלה ובקשת רחמים לפני השי"ת להעביר את רעת הגזירה, אז ממורא זו בלבד הוא נמלט מן מעונש שהיה מגיע לו, וכאשר קדם מאמרינו (בין ההקפות בלילה) בפירוש הפסוק (תהלים ל, ה) הסתרת פניך הייתי נבהל, שהסתרת הפנים היתה רק למטרת הבהלה, שתחשב לי כאילו קבלתי את הדין. וז"ש ומכל מגורותי שממה שיגורתי מפני האף והחמה, בזה הצילני, והבן.

א"י, עפ"מ שנודע מעבודת רבוה"ק זי"ע בכל צרה שלא תבוא, שהיתה תפלתם רק על כבודו ית"ש שלא יתחלל בגוים ע"י הצרה שימתח על ראש ישראל, וכמו שאה"כ (תהלים קטו, א) לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד, ובדרך זה נמשכה תשועה ופורקן כמ"ש חז"ל (ב"ק צב.) כל המתפלל בעד חבריו הוא נענה תחילה. וזה אומרו דרשתי את ה', היינו כאשר שטחתי בקשתי, דרשתי רק את ה' ועל דבר כבוד שמו, וכאשר ענני על בקשתי זו, אז ממילא מכל מגורותי הצילני, על צרתנו הפרטית גם כן.

א"י, עפ"מ"ש (ברכות לד:) בר' חנינא בן דוסא שאמר אם תפילתי שגורה בפי, יודע אני שהוא מתוקן, ואם לאו יודע אני שהוא מטרורף. וז"ש אם רואה אני שאכן דרשתי את ה' ועלתה בידי להתפלל כהוגן, אז יודע אני שכבר ענני ומכל מגורותי הצילני, והבן.

זה עני קרא וה' שמע ומכל צרותיו הושיעו, יל"פ דהנה כשמיצר לאיש הישראלי צר לו להקב"ה כביכול ג"כ, כמאמרה"כ (ישעיה סג, ט) בכל צרתם לו צר. וזהו שדורש המשורר טובת ישראל ואומר כאשר זה עני קרא מתוך דחקו, אז מן הראוי שתהי' ה' שמע, לפי שאז מכל צרותיו, של הוא עצמו ית"ש, הושיעו ג"כ כביכול והבן.

א"י, להורות נתן כמה גדולה כוחה של תפלה, שגם כשאינו מיוחד תפילתו רק על העניות שלו שחסר לו פרוסת לחם, אמנם כאשר ה' שומע אז מכל צרותיו כולם הושיעו והבן.

א"י זה עני קרא וה' שמע וגו', חונה מלאך ה' סביב ליראיו וגו'. ע"פ אומרם ז"ל (נדרים מא.) אין עני אלא בדעת, ואמה"כ כשהעם הארץ קורא אל ה' הריהו מושיעו שממנו והלאה נפטר מכל צרותיו שהוא מדוכא בהם, אבל ליראי ה' אינו כן, אלא מעיקרא חונה מלאך ה' סביב ליראיו לשמירה, ויחלצם שלא יבואו עליהם כל עיקר.

מעמנו וראו כי טוב ה' אשר הגבר יחסה בו. יבואר עפ"מ דמצינו (סנהדרין קג.) בדורו של צדקיהו שהיה הדור חייב ובזכותו הגין על כל הדור, וזה מרוב רחמי השי"ת על בניו שגם כאשר השחית כל הדור את דרכו, מעמידם בזכות האחד בלבד. וז"ש מעמנו וראו עד כמה טוב ה' שאשרי כאשר הגבר היחידי יחסה בו כדי לחשבו לזכותו של הדור כולו.

לבו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם. יל"פ דהנה הבא ללמד תורה לאחרים צריך שתהיה מורא שמים עולה על ראשו, אבל כל עוד שאין יראת אלקים לנגד עיניו, אסור לו ללמד. וזה ממון ברזו דברי הכתוב באומרו לכו בנים שמעו, ואגידה לכם, לי יראת ה', כאשר אזכה שתהי' יראתו על פני באמת, רק אז אלמדכם, והבן.

סוד מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו. הכתוב בא להורות לצדיקים מנהיגי הדורות, כאשר יראו צורך לנקוט פעולות למען כבוד השי"ת, לא יעשו בענין רע היינו במלחמה וביד חזקה, אלא יעשו בשלום ובמישור ודרכי נועם. וז"ש סוד

מרע ועשה טוב, כאשר תהי' העת לעשות תעשה רק עם הטוב, והיינו בקש שלום ורדפהו, והבן.

א"י סוד מרע ועשה טוב. היינו שבקשתינו מלפני השי"ת שיסור ויסתלק מזה המשחית העושה לנו הרע, ובאין השראתו אצלו ממילא יכלה ויתבטל כליל מאליו, ויתהפך לנו הכל לטוב והבן.

עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם. ע"פ מאה"כ (כמדבר כג, כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, שאין השי"ת רואה בנו כל דבר רע, ומדה זו הוא משפיע לצדיקים ראשי אלפי ישראל שיהיו עיניהם ג"כ בבחינה זו שלא יראו שום רע בעם קדוש. וז"ש עיני ה' אל צדיקים, שבחינת עיניו של השי"ת משרה באותם של הצדיקים, ועי"ז ואזניו של הצדיק אל שועתם, מכיון שרואה את כולם תמימים וישרים, והבן.

א"י, שע"י שימת עיניו של הקב"ה במקום שורה שם ברכת טוב, כמשאה"כ בשבח הארץ עיני ה"א בה מראשית השנה וגו' (דברים יא, יב), וכח זה נותן לצדיקים שיוכלו אף הם להשפיע טובה לישראל בעין יפה. וז"ש עיני ה' אל צדיקים, כנ"ל שיש להם לצדיקים עינים כעין של מעלה, ועי"ז באפשר שיהי' אזניו של הצדיק אל שועתם להשפיע להם טובה.

פני ה' בעושי רע להכרית מארץ זכרם. רוצה לומר שהשי"ת נושא להם פנים לרשעים, ואף עליהם הוא למנן ולמחסה כאשר קמים עליהם להכרית מארץ זכרם.

א"י עיני ה' אל צדיקים וגו', פני ה' בעושי רע וגו' צעקו וה' שמע וגו'. דהנה יש לתמוה לאיזה צורך הוי עיני ה' אל הצדיקים ואזניו אל שועתם, וכי להתענג בתענוגי עולם הם צריכים, הלא גם יסוריהם המרים הם יסורים של אהבה אצלם, וא"כ על מה תסוב בקשתם, לזה בא כמבאר שהם חוששים אשר פני ה' בעושי רע להכרית מארץ זכרם ויצא עליהם הקצף, ולכך הם מעתירים בתפלה להסיר מהם חרון אף וכעס, ואמנם תפלתם נשמעת בזה אשר צעקו וה' שמע ומכל צרותם הצילים לעושי הרע, והבן.

רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'. יפורש דהנה הצדיקים לא די להם שהם עצמם מסובלים ביסורים, אלא מעבירים הם על עצמם גם מכאובם של אחרים. וז"ש רבות רעות מטופלות לו להצדיק ממכאוביו של עצמו ואף גם מכולם, ולכך יצילנו ה'.

א"י רבות רעות צדיק וגו', שומר כל עצמותיו וגו' תמותת רשע רעה וגו'. יבואר המשך הכתובים, דהכתוב מתפלא למה משיגים אותו הצדיק כל הרעות האלה, וכי המריד כל כך נגד הבורא ית"ש שיגיע לו את כל אלו, הלא היה מתחייב שיקויים בו שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה, לזה גמר אומר תמותת רשע רעה וגו', שבאמת הוא אינו ראוי לכל זאת, ואלא שהוא עצמו קיבל עליו את הדין, שאילולא זאת היתה הדין עושה ברשעים משפט כתוב תמותת רשע רעה, ורק ע"י שהצדיק מקבל ע"ע היסורים מגין בזה עליהם מן הפרעניות והבן.

פודה ה' נפש עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו. יאמר דנודע דבחינת נפש למטה במדרגה מבחינת נשמה, ומשמיענו הכתוב בכאן רב חסד של השי"ת, שהוא פודה גם אלו שאין להם כי אם נפש לבד, למען שלא יאשמו כל החוסים בו והבן.

* * *

בגמרא (סוכה מה): כל העושה איסור לחג באכילה ושתייה מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן וכו', וכבר דיברנו לבאר ענינו, ומה גם שבהשקפה ראשונה נראה הדבר כסדר כל תוסף שמוסיף יום שמחה ומועד על ימי החג שנאמרו בתורה.

ויבואר דהנה ההבדל בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, כי שומים וקלי הדעת אחרי שעושים איזה מצוה קטנה וקלה כבר דעתם זחה עליהם בשמחה והתפארות, ואומרים שלום עלי נפשי כי פעלתי גדולות ונצורות, ולא כן נחלת עבדי ה' הצדיקים דאחרי שמסרו נפשם בפועל ממש והשתפכו נפשם בתפלה הבוקעת כל הרקיעים ומגעת עד לכסא הכבוד, או אז רוחם שפלה עליהם ביותר, וחושבים שכל ברכותיהם היו כלבטלה, וגיהנום כלה והם אינם כלים. וידוע על אחד מגדולי המחברים אשר ירא אני להזכיר את שמו, שחיבר ספר קדוש מאוד שאין אף אחד שלא יביא את דבריו ואשרי הזוכה להבין פירוש שורה אחת בתוכו, ובשעה שגמר את חיבורו נצנצה בדעתו איזה מחשבה דקה על שזכה לחבר ספר קדוש כזה, והודיעו לו מן השמים שבגלל מחשבה הזאת נדון להריגה בידי עכו"ם, וקבל עליו את הדין באהבה, וכך עלתה לו רח"ל. ומזה יכולים לראות משמעות הדברים של וסביבו נשערה מאוד (יבמות קא:).

ומסופר על הגה"ק החתם סופר זי"ע, שבימי בחרותו כשסיים פעם את הש"ס הלך לשאול בעצת רבו הקדוש מוהרנ"א מה לעשות לרגל המאורע, וציוה עליו להתענות שלשה ימים ושלשה לילות. דכשאחד גומר ש"ס צריך להתבונן מתוך שפלות וענוה, שעליו לבקש סליחה ומחילה מכל התנאים והאמוראים הקדושים על זה שאיש שפל כמותו העיז ללמוד את דבריהם הקדושים. והרה"ק בעל אוה"ח

הקדוש בהקדמת ספרו חפץ ה' מזהיר, כל פותח ספר זה וקורא בו לא תהיה הכוונה אלא בדחילו ורחימו לשם שמים וכו' אבל בלאו הכי יסלק ידו מעלי ולא יטמא תורת ה' לקנמר וכו' עיי"ש, והכרתי הרבה צדיקים שלא רצו לעיין בספר הקדוש הזה. ואנן מה נעני אבתריהו, באיזה יראה ורעד עלינו לגשת ללמוד בספרים הקדושים.

ואחרי החג שבו איש הישראלי עלה לרגל ואכל קרבנות לפני ה', אז מתעוררים בדעתו הרהורי חרטה על מעשיו ועל אופן אכילת הקרבנות לשם תאוה, שעל כגון זה נאמר (הושע יד, י; נזיר כג.) ופושעים יכשלו בם, והוא מתבייש במעשיו ועז רצונו לשוב להשי"ת בתשובה שלימה. ולזה הולך וסועד מתוך קבלה גמורה לאכול לשם שמים, שבוה אולי יתקן מה שאכל כל ימי המועד לשם אכילה גסה. וכתוב (תהלים נא, יט) זבחי אלקים רוח נשברה, וזה הזבח הכי טוב, ולכן כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה מתוך לב נשבר ונרכה כנ"ל, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן.

ומהאי טעמא נהגו אבוא"ק להאריך ולהמשיך את קדושת המועד הזה, וזרקו תפוחים עד אחרי ר"ח חשון. ומי האיש החכם ויבן את זאת סוד זריקת התפוחים שהוא עמוק עמוק מי ימצאנו וזה שייך לסוד של מעשה בראשית, אמנם בפשטות בדרך מוסר נראה שהתפוח רומז על תורה ומצוות, וע"ד (שיר השירים ח, ה) תחת התפוח עוררתיך, וברז"ל (שבת פח.) למה נמשלו ישראל לתפוח לומר לך מה תפוח זה פרו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לגשמע. ורומזים בזריקת התפוחים שיש להתבונן בחשבון הנפש, מי יודע להיכן הלכו תורה ומצוות שלנו, ואם לא נחטפו על ידי הסט"א. הגה זה עברו הימים הקדושים, והרבה כח ועמל השקענו בהם, ובהאי פחדא יתבינן אשר לריק יגענו ולהבל ותהו כוחנו כלינו, כי שמא גרמו מעשינו הרעים ליתן כח לסט"א לטרוף כל המצוות ומעשים טובים, כתפוחים הללו שכולם עומדים עליהם לחוטפם באמצע דרכם, ונותרנו ריקים מכל טוב.

ובך דרכם של הצדיקים הקדושים ברוב ענותנותם. אחרי ר"ה ויוה"כ מתבוננים בעצמם שלא פעלו מאומה, ויושבים ומצפים לחג הסוכות. ואחרי שעברו ימי חג הסוכות והושענא רבה בלא כלום, תולים תקותם על חג שמיני עצרת, אולי בכח השמחה יצליחו לפעול מאומה. וכשרואים שגם אז לא פעלו, מנסים שוב בהקפות שניות. ואח"כ בשמגיני שבת בראשית, נוכחים לראות בשפלות רוחם שעדיין לא עשו כלום במשך כל הזמנים שעברו. וזה הרמז במה שהשבת נקרא שבת בראשית, כלומר שאנו לא רואים את עצמנו כאילו כל המצוות ומעשים טובים של חדש תשרי מאחרינו, אלא כעומדים בראשית הדרך, ומי יתן והיה בידינו להתחיל שוב מראשיתו את החדש תשרי.

ואיתא מהרה"ק מרוזין זי"ע ברמז שם החדש מרחשון שהוא מלשון רחוש מרחשין שפנותיה, ואמר בזה לפי דרכו בקודש. ולדרכנו יבואר ע"פ מה

ששמעתי פעם מהרה"צ אבד"ק נאסויד זצ"ל"ה כשהלכתי אתו ברחוב, וניגש אליו אחד ושאלו אם כבר התפלל, והשיב, כבר עקמתי בשפתי (איך האב שוין גימאכט מיט'ן מויל), והוא שהיה מגדולי הצדיקים אמר כך בגודל ענותנותו, אבל אנן בשפלותן אחרי שעברו הימים הקדושים וכל חרש תשרי ואנו רואים שעדיין נשארו בקשיות ערפינו ולב האבן עדיין לא נכנע, הננו מתבוננים ואומרים שכל התפלות והריקודים שלנו היו רק באופן של רחישת השפתים בלבד, בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני.

וזו גם המכוון במה שיסדרו חכמינו הקדושים (ברכות ד:) לבקש ולומר בסיום כל תפלה, יהיו לרצון אמרי פי היינו מה שלדאבנוי אמרתי בפה בלבד, אבל מכאן ולהבא אני מבקש שיהא והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי בלב נכנע לפניך.

(מתוך ד"ת בעידן רעוא דרעוין פרשת בראשית תשל"ג – שנה כ, גליון א')

בנוסף התפילה והקידוש, את יום שמיני עצרת החג הזה זמן שמחתינו מקרא קודש וזכר ליציאת מצרים. וצ"ב מהו הזכר ליציאת מצרים ביום טוב זה.

ונל"ב עפ"י מה דאיתא במדרש (ילקוט פנחס רמז תשפ"ב) כשם שעצרת של פסח רחוקה חמישים יום מן הפסח, אף שמיני עצרת היתה צריכה להיות רחוקה חמישים יום. ולמה היא סמוכה לחג. ומתרין במדרש, שבפסח ימי הקיץ והם עולים בעצרת לירושלים אחר חמישים יום, אבל עכשיו אחר החג ימות הגשמים הם והדרכים מרחות לפיכך אמר הקב"ה כשהן כאן יעשו את העצרת, עכ"ד המדרש. ומזה רואים גודל חובתן של ישראל לפני הקב"ה שמקפיד הקב"ה שלא יצטערו אפילו צער כל שהוא.

ובענין הזה מצינו ג"כ בצאת ישראל ממצרים. כמו שדרו"ל (עיין סוטה ב' ע"א וברש"י ד"ה מוציא אסירים) על הפסוק מוציא אסירים בכושרות (תהלים ס"ה) שהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים בחודש כשר שאין בו לא חמה ולא צינה, והיינו שהקב"ה ברוב אהבתו וברוב חמלתו על עמו ישראל, הקפיד שמועד צאת בני ישראל ממצרים יהיה בשעה שהחורף חלף הלך לו והקיץ טרם הופיע כדי שלא יצטערו בני ישראל.

וז"ש את שמיני עצרת החג הזה, וזכר ליציאת מצרים, שכמו שביציאת מצרים הקפיד הקב"ה שלא יצטערו בני ישראל אפילו צער כל שהוא, כמו כן בשמיני עצרת קבע את יום שמיני עצרת ליום טוב ולא הרחיק בחמישים יום כדי שלא להטריח את ישראל. ועל כן הוא זמן שמחתינו שאז מתגלה אהבתו ית' אלינו.

(מתוך ד"ק בשוה"ט יום שמחת תורה תשמ"א, שפע חיים דברי תורה ח"ב גליון ע"ה)

לעילוי נשמת

הרבני החסיד מוה"ר יצחק קלמן בהר"ר יוסף בנימין ז"ל

פריעדמאן

נלב"ע הושענא רבה שנת תשע"ג לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י בניו הרה"ח

מוה"ר צבי אלימלך, מוה"ר פנחס לוי, מוה"ר חנוך העניך הי"ו

לעילוי נשמת

הרבני החסיד מוה"ר יהודה ליבוש בהר"ר אברהם ירחמיאל הלוי ז"ל

שלעפריג

נלב"ע יום שמיני עצרת תשע"ד לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח ע"י משפחתו הי"ו

גליון זה נדבת

הרה"ח מוה"ר יקותיאל יהודה [בר"מ] וויעדער הי"ו

לרגל שמחת תגלחת בנו אלימלך נ"י

למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת

הרה"ח מוה"ר יעקב יהודה שווארטץ הי"ו

לרגל שמחת תגלחת בנו פינחס נ"י

למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז

718.431.1055